

Рецензія

доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету Самодумської Олени Львівни на дисертацію Ганни Павлівни Дудчак «Підготовка майбутніх магістрів зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки до застосування сучасних управлінських технологій у професійній діяльності», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена кількома ключовими факторами, що відображають сучасні вимоги до освіти та професійної підготовки в Україні, зокрема: згідно з Законом України «Про вищу освіту», підготовка магістрів має забезпечувати високий рівень професійної компетентності та готовність до використання сучасних методів і технологій в освітній діяльності, у тому числі управлінських технологій, що є важливими для ефективного керування освітніми процесами та організацією освітніх програм; в умовах реформування системи освіти в Україні та зростаючих вимог до якості освітніх послуг, майбутні магістри повинні бути підготовлені до впровадження інноваційних управлінських технологій, а саме: інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), стратегічного управління, проектного менеджменту та інших сучасних підходів; інтеграція України в Європейський освітній простір вимагає від магістрів не лише знань і навичок, але й здатності до адаптації та впровадження міжнародних стандартів управління освітою; забезпечення якості освіти: використання сучасних управлінських технологій у професійній діяльності магістрів сприятиме підвищенню якості освітнього процесу, що є ключовою метою освітніх реформ та програм забезпечення якості освіти, визначених у нормативних актах України.

Своєчасність даного дослідження підтверджується й певними суперечностями, виявленими авторкою дисертаційної роботи між: стійкою тенденцією підвищення суб'єктності учасників педагогічного процесу в

проєктуванні й організації освітнього процесу в ЗВО, посиленням рольової позиції викладачів як його менеджерів та обмеженою практикою застосування ними сучасних управлінських технологій; між зростанням ролі технологій в управлінні проєктами і якістю вищої освіти та недостатньою спрямованістю підготовки майбутніх магістрів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» на освоєння відповідних інструментів проєктного менеджменту, оцінювання й контролю освітніх процесів; між декларуванням у галузевих стандартах проєктної та організаційної функції як ключових у підготовці майбутніх магістрів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» й відсутністю обґрунтованих та перевічених організаційно-педагогічних умов, що гарантують формування здатності здобувачів до їх виконання.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні положення дисертації Дудчак Г.П. є науково виваженими. До авторського доробку належать постановка наукових завдань та розробка теоретичних і практичних аспектів їх вирішення. Методичний апарат роботи містить теоретичні, емпіричні та статистичні складові, що сприяло всебічному вивченню об'єкта наукового інтересу автора та підтвердженню достовірності отриманих результатів. Висновки до розділів та загальні висновки є обґрунтованими, відтворюють процес поступового виконання завдань дослідження з реалізації його мети.

Наукова новизна результатів дослідження. Ознайомлення з дисертацією Г.П. Дудчак дозволяє констатувати, що дослідження становить вагомий науковий внесок у педагогічну науку щодо підготовки майбутніх магістрів зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки до застосування сучасних управлінських технологій у професійній діяльності. Новизна дисертаційного дослідження полягає у тому, що:

– *уперше теоретично обґрунтовано* комплекс організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх магістрів до

застосування сучасних управлінських технологій, а саме: імплементація змісту сучасних управлінських технологій в проекти навчальних модулів обраних освітніх компонентів; культивування ціннісних установок на освоєння теоретичної основи сучасних управлінських технологій засобами проблемного та інтерактивного викладання; насичення практичної складової підготовки вправами та завданням, що відтворюють сутнісні ознаки технологій управління якістю та управління проектами; забезпечення контролю самостійної роботи майбутніх магістрів з використанням сучасних управлінських технологій; структурно-функціональну характеристику готовності майбутніх магістрів до застосування сучасних управлінських технологій у професійній діяльності, що включає мотиваційно-цільовий, когнітивно-змістовий та праксеологічно-діяльнісний компоненти;

– *конкретизовано понятійний конструкт* «готовність майбутніх викладачів ЗВО до застосування сучасних управлінських технологій в професійній діяльності» як інтегративну характеристику здобувачів освіти спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», який відображає актуальний стан їх когнітивно-змістової та праксеологічно-діялісної підготовленості й мотиваційно-цільової змобілізованості, що надає змогу ефективного використання сучасних інструментів планування, мотивації, організації та контролю педагогічних та адміністративних процесів у вищій школі.

– *удосконалена* понятійно-термінологічна база застосування управлінських технологій, зокрема уточнено: сутність поняття «технологія» як сукупність знань про послідовність окремих взаємозв'язаних виробничих операцій, що мають чітко визначену мету та передбачають застосування впорядкованих способів і методів впливу на предмет технологічних змін; поняття «управлінські технології» як послідовності окремих взаємозв'язаних виробничих операцій, що виконує управлінський і основний персонал організації з метою досягнення організаційних цілей шляхом застосування впорядкованих способів і методів впливу на предмет технологічних змін в межах моделі і методології, визначених вищим керівництвом;

– *набуло подальшого розвитку* використання проблемного методу, інтерактивних і контекстних технологій у процесі викладання обраних дисциплін циклу загальної та професійної підготовки.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що розроблено та впроваджено в магістерську підготовку майбутніх викладачів закладів вищої освіти:

– навчально-методичний комплекс дисципліни «Ділове адміністрування в системі освіти» для спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», який містить силабус, методичні рекомендації до проведення практичних і семінарських робіт, методичні рекомендації до виконання самостійної роботи;

– оновлені навчально-методичні комплекси дисциплін циклу загальної та професійної підготовки спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», включно з такими важливими змінами, як-от: в освітньому компоненті «Основи особистісного та професійного розвитку педагога» посилено акцент на перспективних інструментах самоменеджменту та прийняття управлінських рішень; освітній компонент «Педагогічна майстерність» доповнено модулем «Лідерський стиль керівництва командами» та розширено питаннями щодо посилення професійної рефлексивності; в освітньому компоненті «Методологія наукових досліджень в освіті» модернізовано модуль «Методи збору та аналізу даних»;

– авторський опитувальник «Діагностика стану готовності майбутніх магістрів до застосування управлінських технологій у професійній діяльності».

Повнота викладу наукових положень, висновків і результатів дисертаційного дослідження. Основні теоретичні положення й висновки дисертаційного дослідження відображено в 10 публікаціях, з них: 7 – статті в наукових фахових виданнях України, 1 – стаття в міжнародному науковому виданні, 2 – матеріали конференцій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри освіти та

управління навчальним закладом Класичного приватного університету «Роль творчої особистості в історії та теорії педагогіки» (номер державної реєстрації 0114U006397), одним із виконавців якої є здобувачка.

Тему дисертації затверджено вченою радою Класичного приватного університету (протокол № 2 від 03.10.2019).

Оцінка основного змісту дисертації та її структури. Структура дисертації є чіткою й логічною. Збалансованим є зміст трьох розділів дисертації, що відповідає вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

У *вступі* авторкою обґрунтовано актуальність та доцільність обраної теми дослідження, визначено мету й завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення, надані відомості про апробацію та впровадження одержаних результатів.

У першому розділі *«Теоретичні засади підготовки майбутніх викладачів вищої освіти до застосування сучасних управлінських технологій у професійній діяльності»* авторка розглянула проблему підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти до використання сучасних управлінських технологій у професійній діяльності; висвітлила перспективні концепти підготовки та готовності магістрів спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» до здійснення педагогічного менеджменту; проаналізувала актуальні напрями розвитку підготовки майбутніх викладачів ЗВО; представила аналіз сучасних управлінських технологій у сфері освіти; схарактеризувала зміст основних понять: «технології», «управлінські технології», «сучасні управлінські технології»; сформулювала авторське бачення дефініції «сучасні управлінські технології», виокремила та обґрунтувала перспективні для застосування у професійній діяльності молодого викладача технології: технології управління проектами та технології управління якістю.

У другому розділі *«Науково-методичне забезпечення процесу формування готовності майбутніх магістрів зі спеціальності 011 «Освітні,*

педагогічні науки» до застосування сучасних управлінських технологій у професійній діяльності» досліджено структурно-функціональні характеристики готовності майбутніх магістрів до застосування сучасних управлінських технологій у професійній діяльності; виокремлено й схарактеризовано три компоненти-критерії у структурі готовності майбутніх викладачів ЗВО до використання управлінських технологій, а саме: мотиваційно-цільовий, когнітивно-змістовий та праксеологічно-діяльнісний; розроблена трирівнева система оцінювання готовності майбутніх магістрів до застосування управлінських технологій в професійній діяльності.

Заслуговують на увагу представлені організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх магістрів до застосування управлінських технологій у професійній діяльності.

У третьому розділі *«Дослідно-експериментальна робота з формування готовності майбутніх магістрів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» до застосування управлінських технологій у професійній діяльності»* схарактеризовано основні етапи організації науково-дослідної роботи та результати констатувального та формувального експериментів.

Відзначимо розробку авторського опитувальника *«Діагностика стану готовності майбутніх магістрів до застосування управлінських технологій в професійній діяльності»*, який містить запитання та кейси, додаткові запитання для експертного оцінювання респондентів з метою визначення рівня сформованості кожного структурного компонента та загального рівня готовності.

Не підлягає сумніву достовірність положень дисертації, які стосуються опису отриманих результатів педагогічного експерименту, оскільки вони конкретизовані даними щодо учасників експерименту, матеріалами щодо його змісту, наявністю даних, отриманих статистично.

Результати проведеного діагностування за допомогою опитувальника та співбесіди з експертами на контрольно-оцінювальному етапі показали

значно вищий рівень готовності у ЕГ порівняно з КГ за всіма компонентами готовності.

Перевірка статистичних гіпотез за допомогою критерію Манна-Вітні підтвердила гіпотезу про доцільність використання авторської сукупності організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх викладачів до застосування сучасних управлінських технологій у професійній діяльності.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

Зазначимо, що під час роботи з дисертацією порушень академічної доброчесності не виявлено, текст роботи є оригінальним. Результати аналізу публікацій дисертантки засвідчили їх відповідність вимогам до оприлюднення результатів дослідження.

Дискусійні положення та зауваження. Відзначаючи високий рівень та глибину проведеного Г.П. Дудчак наукового дослідження, вважаємо за доцільне висловити деякі дискусійні положення і зауваження:

1. У тексті дисертації виявлено ряд граматичних, пунктуаційних та інших помилок: повторів, пропущених слів, неузгоджених закінчень слів тощо (стор.29, 31, 48, 50, 52, 74 та ін.). На стор. 41 знайдено також помилку у написанні прізвищ та ініціалів науковців – авторів статті [245] (Н. Приходькіна, Г. Тимошко, Т. Махиня).

2. У розробленому авторському діагностичному інструментарії варто було б врахувати вік та досвід роботи респондентів; виявити, які управлінські технології вони використовували у своїй професійній діяльності та відслідкувати успішність застосування управлінських технологій після курсу навчання.

3. У тексті авторка іноді оперує такими застарілими поняттями як «навчально-виховний процес» (стор. 23, 44), «навчальний процес» (стор. 33, 119, 165), «навчальний заклад» (стор. 66) тощо, тоді як у Законі України «Про освіту» закріплені терміни «освітній процес», «заклад освіти». Бажано

було б використовувати більш усталені академічні понятійні конструкти, що задекларовані на законодавчому рівні.

4. На стор. 130, 137 мова йде про роль викладачів ЗВО, які здійснюють підготовку магістрів. Робота виграла б, якби авторка більш детально розкрила авторський погляд на процес впливу особистості викладачів на формування готовності магістрів до застосування сучасних управлінських технологій.

5. Одним з потужних факторів, що декларується автором у дисертаційному дослідженні як інноваційний є «зайняття викладачем рефлексивної позиції», «професійна рефлексія» (стор. 109), «вибір рефлексивної позиції викладача ЗВО» (стор. 108) тощо. Ми не заперечуємо важливості включення рефлексивного фактора до структури мотиваційно-цільового компонента готовності. Утім, варто було б врахувати два моменти: перше: важливою складовою рефлексії є побудова плану дій або індивідуальної траєкторії розвитку; друге: для підтримки молодих викладачів під час навчання, педагогічної практики та початкових кроків у професії у ЗВО варто розбудовувати систему наставництва, що сприятиме професійному зростанню молодих викладачів. В тексті дисертації ці аспекти представлені надто абстрактно.

6. У роботі наголошується на важливості застосування інтерактивних методів, до прикладу, на стор. 186-187 подано види занять і технології навчання. Утім, авторці варто було б врахувати суттєвий науковий та методичний прогрес у питаннях «інтерактивізації» педагогічних процесів у вищій школі. Можливо розширити коло традиційних та загальновідомих інтерактивних методів, додавши, наприклад, більш сучасні та інноваційні методики типу «Мета-план», «Критеріальний покер», «Картування процесів» та інші, які добре себе зарекомендували в андрагогічній практиці інститутів післядипломної освіти саме в питаннях розвитку управлінської культури педагогічних працівників закладів освіти.

Загальний висновок. Висловлені побажання є дискусійними і не знижують наукового значення кінцевих результатів дослідження Г.П. Дудчак та не впливають на його високу оцінку. Результати дослідження містять наукову новизну, теоретичну і практичну значущість, є важливими і перспективним для педагогічної науки. Дисертаційне дослідження Г.П. Дудчак з теми «Підготовка майбутніх магістрів зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки до застосування сучасних управлінських технологій у професійній діяльності», є завершеним, цілісним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, рівнем новизни, теоретичного і практичного значення отриманих результатів відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, а її автор Ганна Павлівна Дудчак заслуговує на присудження наукового ступеню доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Рецензент

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освіти та
управління навчальним закладом
Класичного приватного університету

О.Л. Самодумська